

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako je ta dan praznik, dan poprej.

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1.50 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko 4.50 K.

List in oglasi se plačujejo naprej.

Vse dopise, naročnino in oznanila sprejema tiskarna J. Krajec nasl.

Trgatev.

Trgatev je pred vratmi in treba se je na njo pripraviti.

Predvsem velja urediti si posodo. V slabi posodi se mora vsako vino pokvariti, zato je škoda dati mošt v slabo posodo, osobito pa letos, ko obeta biti vinska kapljica posebno dobra.

Plesnive sode je treba odpreti, dobro, do zdravega lesa postrgati in pomesti in potem še-le zakuhati.

Puste sode, ki niso plesnivi, pa lahko samo zakuhamo, kar se zgodi na ta način, da se v sod nalije nekaj škafov vrele vode (kropa) in v vsak škaf se vrže pest sode.

Sod se nato zabije in sem pa tja kota, tako da pride les (doga in dneša) povsod s sodovim lugom v dotiko.

Po preteku kakepol ure, na vsak način pa prej, predno se zakuha v sodu popolnoma ohladi, se jo izlije in sod se pomije z vrelo in nato z mrzlo vodo. Ko se sod ohladi, je pripraven za napolnitev z moštom.

Če je pa sod bolj slab, se priporoča, da se ga zakuha dvakrat s sodovim lugom in potem še-le z vrelo in mrzlo vodo pomije.

To velja posebno o plesnivih sodih, sodih, ki so nekoliko cikasti ali pa od slabega, pokvarjenega vina.

Ko se zakuhava tak sod v drugič, je dobro, vzeti malo več, najbolje dve pesti sode na vsak škaf vode. Tudi novo posodo je treba najmanj dvakrat s sodovim lugom zakuhati in potem z vrelo in mrzlo vodo dobro pomiti.

Kdor pa je pravilno vsake tri mesece svojo prazno posodo žveplal, temu seveda ni treba sodov zakuhavati, ker ohrani žveplana posoda svoj pravi vinski okus.

Da se pa morebiten duh po žveplu iz soda izkadi, se sod eden do dva dni pred trgatvijo odpre, potem z mrzlo vodo dobro pomije in se vanj lahko brez skrbi mošt napolni.

Če je ležala posoda jako dolgo prazna in je bila znabiti tri- do štirikrat žveplana, potem se priporoča, da se jo, predno se jo pomiva, za eden do dva dni namaka z vodo bodisi s samo ali s pridatkom malo sode.

Voda potegne ves duh od žvepla iz dneš in dog. Sod se potem še pomije in je za vino ali mošt sposoben.

Ravnokakor sode, moremo tudi kadi in škafe dobro posnažiti, to je najprvo suho in potem z vodo dobro izdrgniti. Če so škafi in kadi plesnivi, pridenimo vodi nekaj natrijevega ali kalijevega bisulfita, ki bo plesen popolnoma zatrl.

Jako dobro je treba osnažiti tudi stiskalnice (preše) in grozdne mline. Če so leseni, jih snažimo enako kot škafe in kadi, če imajo pa železne dele, jih moramo od rje dobro odrgniti in potem s čistim vazelinom namazati.

Kdor ne osnaži rjavega železnega orodja, temu pride rja v mošt in odtod v vino in tako vino potem počrni.

Zato je tudi vijake (šraufe) na vratcih v sodih osnažiti in najbolje s parafinom zaliti. Tudi klet je treba dobro osnažiti, prezračiti in očediti. V smrdljivi kleti je tudi vino smrdljivo.

Konečno še nekaj besedi o času trgatve. Letos je grozdje izvanredno zgodaj zrelo. Huda vročina je pospešila njegovo zorenje. Sedanje deževje mu je dalo tudi soka in če bo vreme ugodno (suho), bomo imeli dosti in dobrega vina.

Ker so začele tu pa tam vsled dežja jagode pokati, bo to morda marsikoga zapeljalo, da bo začel prezgodaj trgati. To bi bilo nespametno, kajti veliko vrst grozdja še daleč ni zrelega in vsak lep dan mu da mnogo več sladkobe.

Razpokane in gnile jagode bo tedaj vsak pameten vinogradnik podbral, zdravo grozdje bo pa pustil dozoreti.

S splošno trgatvijo nikakor ne kaže pričeti pred 25. septembrom. Ne pokvarimo si vendar pridelek, ki obeta biti letos prav posebno dober — če se prenačimo.

Podbrano gnilo grozdje takoj iztisnimo in mošt napolnimo v dobro zakajeno (zažveplano) posodo.

Dva dni pozneje pa mošt prezračimo in ga pretočimo v drug snažen sod. Če je treba, mu pridenimo potem tudi malo čistih drož. Tako bomo tudi iz gnilega grozdja pridelali prav dobro in stanovitno vino.

B. Skalicky.

Ljudska izobrazba in življenje.

Živimo v velikem in pomenljivem času; v času, ki bo nam in še našim otrokom zapustil brazgotinaste spomine. V mirno tihožitje našega seljaka, ki živi daleč od svetnega hrupa in svetnih homatij, navezan le na svojo domačo grudo, je segel klic življenja in ga spomnil, da ni neomejen gospod v kraljestvu obdelovane zemlje, ampak da je ud velike človeške družbe, države, ki ga veže nase z vsemi svojimi vezmi. Kmet in njegovo življenje se mi zdi podobno bistremu, skritemu studenčku, ki ljubko žubori po svoji vitki strugici, se izgubi v bližnjem potočku, ta zopet v reko in reka v morje. Tako je hladni virček nehoté in nevedé v zvezi z burnim in nemirnim morjem, enako kmet z raznobojnim valujočim življenjem družbe, kateri pripada kakor ud telesu. A izvršil se je skok, ki ga je vrgel v to morje življenja in mu odprl obzorje nepregledne, morske ravni, da se je začudil. Zavedel se je, da je državi potreben, da mu ona stavi gotove zahteve in naloge, da zaupa v njegovo moč, da ni tako brezpomemben, kakor je mislil. Profit te življenske izkušnje naših ljudi za njihovo izobrazbo je neprecenljiv. Je podlaga in ugodna tla za resno nadaljno izobraževanje našega ljudstva.

Ako ljudstvo uvidi, da je javnost navezana nanj in da ta ne gre brezbržno mimo njega, se bo tudi ono streznilo in začelo zanimati bolj živahno za vse pojave zunanjega sveta, ki se ali se lahko tudi tičejo njega, in šlo v duhu časa naprej, po poti napredka na gospodarskem in političnem polju do svoje blaginje.

Glavno je, da se naši ljudje otresejo konservatizma, to se pravi, tiste stare podedovane navade, ki misli, da so naši stari očetje in dedje rešili vsa življenska vprašanja za vse čase. Besede takega mišljenja so: „Če je moj oče in moj stari oče brez tega in onega lahko živel, zakaj pa jaz ne bi?“ Te besede so pravi kitajski zid za vse koristne in zahtevam časa primerne novosti. Da se ta ljudska lahkomišljenost,

kolikor je je še, izpodbije, je treba na preprost način ljudstvu dokazati, da se je ves napredujoči razvoj človeštva vršil pod pritiskom potreb, ki so dale prvih nagibov za vse znanstvo in katerega smoter je bil in je še, izboljšati razmere, v katerih živimo in naše življenje olahkočiti in olepšati. Potem bodo ljudstvu padle mreže z oči in bo vsakega, ki mu z dobro voljo hoče budit zmisel za uredbe in naprave, sprejelo z odprtimi rokami.

Največ zaleže tu beseda iz duhovniških ust. Ker naši tenkočutni ljudje se boje, da ne bi preveč stopili v stik z zunanjim svetom in se preveč ne navezali na tostransko življenje.

Pri tistih seveda, ki imajo kaj življenjske izkušnje, ki so bili že malo po svetu, kjer so imeli priliko, pokazati svojo značajnost, se tega ni bati. Tisti, ki so le malo pogledali po svetu in poznajo življenje v vseh njegovih potrebah, umejo potrebnost, da se tudi našim kmečkim ljudem da prilika in možnost za razširjenje njegovega znanja in njegove izobrazbe. Prvi korak k izobraževanju, kakor se je izkazalo, je prepričanje, da se ne neha svet morda že za prvo goro, čez katero ti pogled ne seže več, ampak, da še dalje, kakor „čez tri gore, čez tri vode, čez tri zelene travnike“ vodi tista pot, ki nas privede v sredo sveta, s katerim smo seveda v zvezi in katerega je treba motriti in zasledovati s paznim očesom. Lepo se to vidi pri naših Amerikancih, ki so v resnici videli svet za gorami, marsikaj opazili, marsikaj izkusili in se marsičesa naučili. Ko se vrne v domovino, je čisto drug človek in spoznaš ga na prvi korak. Nima več tiste, pod gotovimi pogoji neodpušljive, neotesanosti in neokretnosti, kakor je lastna tistim, ki ostanejo doma. Tudi na splošni izobraženosti delajo precejšnjo razliko. No, če pa še kdo zapazi pri njem zlato uro z zlató veržico, se mu že na tihem vzbudi želja, da bi tudi on šel v obljubljeno deželo. Tisto hrepenenje po Ameriki, ki se tako hmeljsko-košato širi iz naših domov, ni v mnogih slučajih nič drugega nego hrepenenje po boljšem in po lepšem, česar doma zaenkrat ni. Žal,

LISTEK.

Inultus (Nemaščevalec).

Praška legenda. - Prosto po Zeyerju prevel Silvin Leander.

Poteklo je približno dvajset let po bitki na Beligori. Lep večer je bil. Solnce je zatonilo za Petrin in Hradčín se je svetil v rožnati luči. Na Karlovem mostu je mrgolelo ljudi, konj in voz. Krasna slika! Koliko ponosnih in v plemiški obleki oblečenih tujcev je tu jezdilo, priseljenci, ki so zastopali mesta in pravice ubogega domačega ljudstva! Koliko pa jih je jezdilo in se peljalo, ki so zatajili svoj rod, iz katerega so sami vzšli in prodali svojo lastno kri za Judežve denarje! Krasna slika! V pozlačenih, težkih karosah so se solnčili prelāti, katerih hišniki ne bi pustili v hišo Odršenika, če bi pri njih potrkal ubog in bosonog; v svili in pozlačenem blagu so se bahale lepe dame, katerim ni njih brezdušnost povzročala niti najmanje skrbi. Med konji in kalešami pa so šli boljši meščani, vedno zadovoljni, samo da se je polnil

njihov mošnjiček in jim prinašal dnevni zasluzek. Ti mirni meščani so izborno izpopolnjevali praznote med vozovi in konji in so izpopolnjevali na vreden način to krasno sliko, ki je imela samo en madež. Bila je to gruča raztrganih beračev v bližini staromestnega mostnega stolpa. Ti so ostali zvesti svoji rodni zemlji, bili so simbol nje. Ostali so ji zvesti kakor nesreča, solze in pomilovanje, ki jih ni hotelo zapustiti.

Pogledi lepih dam, ponosnih plemičev in boljših meščanov so komaj opazovali četo shujšanih, siromašnih postav in če so njih pogledi vendar pomotoma k njim zašli, so se hitro obrnili od te neskladne slike. Samo tu in tam jim je dala miloščino kaka v črno oblečena dama, ki se je tod mimo sprehajala. Berači so sedeli na tleh, se pritiskali drug k drugim, stari, slepi, brez moči, v cunjah, kakor ena sama družina. Neizrek-ljiva revščina je bila njihova skupna mati.

Nedaleč od te gruče se je vstavil mlad mož. Njegova obleka je bila komaj boljša od njih, malo čistejša in njegov obraz bled in upal kakor teh. Nič manj čudovito lep. Njegove obrazne poteze idealne lepote,

dolgi lasje in mehka brada so imeli barvo temnega zlata, njegovi ostrí pogledi so bili vžigajoči, iz njih je žarel ogenj tajnostne žalosti. Globoki in kakor oblití s solzami. Okoli ust bóli poln nasmeh. Nekaj časa je zrl prosjak, iskal v praznih žepih, našel mal dar in ga potem spustil v roke nekega slepega starca.

S povešeno glavo je šel nekoliko korakov naprej, naslonil se je na mostno ograjo in se pogledil v poslopja na Hradčínu, ki so se začela izgubljati v vijolično temo. Rožnati blesk je že ugašal. Dolgo je gledal na mestni grad, lica so se mu pordečila in ustnice so mu nekaj zašepetale. Končno se je spustil na tla poleg berača in si zakril obraz z rokami.

Solnce je že davno zašlo in naredilo prostor globoki temi, škripanje koles je potihnilo in obmolnilo je konjsko dirkanje. Na mostu je postalo sčasoma prazno, tudi berači so izginjali, ko so videli, da ne bo več nič z miloščino. Toda mladi mož je še dolgo nepremično sedel. Ko se je vzdignil in okoli sebe pogledal, je bila tema in na nebu so se prikazavale zvezde. Spodaj je

skrivnostno šumela reka. Naslonil se je na ograjo in pogledal v črn in šumeč tok.

„Zakaj se ne vržem doli, kjer bi našel mir in počitek, kjer ugasne sovraštvo, kjer neha nasilnost, nepravica in sramota?“ se je vprašal v tihem samogovoru.

Spodaj v reki so se bleščali leski zvezd, obrnil pa je pogled navzgor, čistejši in jasnejši sliki. Njihov velik mir je padel v njegovo dušo kakor razodetje. Molčanje njegovo je bilo podobno obljudi sreče, neke nepoznane, vendar neizmerne.

„Srečen biti,“ je govoril tiho, „kak občutek more to biti? Na koga naj se obrnem, kjer bi našel mir?“ Trenotek je pomišljal, potem pa se mehnično obrnil, da bi šel. V tem pa je zaprl pot dvema mirno idočima osebama; nekemu možu in gospej. Mož star in upognjen, gospa vitka in mlada. Mož je privzdignil svetilko, ki jo je prižgano nosil seboj in luč je padla naravnost na skrivnost, bled in lep obraz premišljajočega mladeniča.

Ustnam žene se je izvil krik začudenja. Tiho in hitro je rekla par laških

da je Amerika, ta naša ljudska visoka šola, v zvezi s prevelikimi stroški, največkrat z narodnostnimi: sinovi naroda odhajajo, a se ne vrnejo in mati domovina nima ničesar od njih. A kadar bomo potom naših izobraževalnih društev in raznih koristnih združenj in zvez pokazali ljudem uresničeno njihovih sanj in hrepenenj na domači zemlji, bo izginila tudi tista nezadovoljnost z življenjem „na teh grobljah“, kakor imajo navado reči.

Da se je danes našim ljudem obzorje in poznanje sveta razklenilo, bo njim samim v veliko korist, le dal Bog, da bi jo kdaj uživali. Vse, od mlekozobih fantov do Abrahamovih kandidatov, vse je odšlo z doma, na vse štiri strani sveta. Tu bodo ljudje marsikaj oddali, marsikaj doumeli in mnogo preizkusili. Fant, ki odrine k vojakom, se še morda nikoli ni vozil po železnici. A ne čudi se dolgo vozovom brez konja, ker kmalu spozna pomen in veliko važnost železniškega prometa, zlasti v vojnem času. In kako se spozna! Dajo mu potni list in kar brez vse skrbi se vozi na svojih prevažanjih po tujih deželah, mestih in krajih, katerih še v šoli ni slišal, ali če jih je, se ni brigal zanje. Zdaj šele ve, kako koristi šola človeku, če jo obiskuje s pravim namenom.

Drugi pride med množice in vidi, da so ljudje z dušo in srcem kakor on, čeprav mogoče raznih narodnosti. Tretji pride morda še dalje, čez mejo, v sovražnikovo deželo, v ujetništvo. Tudi tak si bo na znanju marsikaj pridobil in vedel veliko povedati. Spoznal bo kolikor mogoče šege in navade drugega naroda, njegov zunanji položaj in ga primerjal z domačimi razmerami, videl razliko in še tem pristranejši izljubil domovino, svoj narod — in pri tem spoznal sebe. Tujina, v kateri se nahajajo naši mladeniči in možje, bo pokazala veliko vrednost tega, kar človek zna, a je preje več ali manj podcenjeval. Mislimo samo na pisanje! Mnoge je preje stalo pisanje veliko premagovanja, predno so se pripravili do tega, da so izročili papirju svoje misli in čuvstva v primerni obliki. Poglejmo danes! Rodili so se nam celi narodni pisatelji in pesniki. Dnevnik in tednik imajo vedno dosti gradiva in ni malo zanimivo čitati njihova poročila.

Slovenci so nadarjeni ljudje; treba je, v kolikor še sami niso spoznali korist in vrednost znanja, še malo bodrilnih besed, da bodo res razvili svoje zmožnosti sebi in drugim v srečo in korist.

Šolske knjige šolske tiskovine in potrebščine pri J. Krajec nasl. v Novem mestu.

besed, segla v torbico in ponudila mladeniču bogato miloščino.

„Ne beračim,“ je rekel užaljeno in jo pogledal očitajoče. Njen bled obraz je bil čez vso mero lep in nepremičen kakor marmor. Njeni pogledi so premerili njegovo ubožno opravo in so obstali na plemenito oblikovanih potezah njegovega obraza.

„Odpustite, gospod,“ je prosila in njena sladka, doneča in globoka govorica je donela melodično skozi noč. „Oprostite, nisem vas hotela žaliti. Vi veste, da na tem prostoru vedno sedijo ubogi, temno je in nisem mogla razločiti. S čim naj vas potolažim?“ Ponudila mu je roko kakor mož možu. Mrzlo kakor kamen in težko.

„Potolažil sem se,“ je odvrnil mladenič in vzstrepetal, bilo mu je, kakor bi se dotaknil mrliča. „Ali je fantom?“ si je rekel in jo pozorno motril. Bila je lepa, kakor nobeden, ki ga je doslej videl na svetu, toda v njeni lepoti je ležalo nekaj kamenitega, kakor ko mu je dala roko. Sedaj je opazil, da še drži njena roka njegovo dlan.

„Dokažite mi, gospod, da ste se v

Cerkveno.

Kako moli krščanska ljubezen očenaš?

„Posvečeno bodi tvoje ime...“

Vojska je krvava maša narodov v čast božjo. Grom topov je njeno cerkveno zvenenje in bojni metež daritev, pri kateri predstavlja granatni ogenj luč sveč, kjer pojo pesmi žvižgajoče kroglice, kjer molijo umirajoči vojaki confiteor in pridiguje Bog sam. Dve leti že traja ta slovesna služba božja in še vedno ni gloria izpeta do konca, tista gloria, tista slava in čast, ki smo jo dolžni Bogu in katero on sam zahteva od nas. In to je pri tem najžalostnejše in najpretresljivejše: ljudje v širnih krogih in celih deželah niso hoteli več prostovoljno peti Bogu te „Slave“, sedaj pa morajo uklenjeni s silo in smrtjo moliti „Hosana“. Sedaj pride do veljave zopet stara resnica, katero je Oče nebeški oznanil svojemu ljudstvu med bliskom in gromom in jo zapisal kot uvod v deset božjih zapovedi, resnica, ki svojega sijaja in veljave še ni izgubila, čeprav so jo človeški otroci pozabili, resnica: „Jaz sem Gospod, tvoj Bog!“ Tako se glasi vojna pridiga s prižnice božje.

Koliko ljudi na bojnem polju in doma je že slišalo to pridigo, ki jih preje v cerkvi nikoli ni bilo videti. Kako so bili ganljivi prvi dnevi, ko je vse drlo k spovednicam in obhajilnim mizam iskat odpustanja, milosti in tolažbe. S kako hvaležnostjo so sprejemali v voljo božjo udani vojaki od usmiljenih sester, gospic in gospih blagoslovljene stvari vsake vrste: molitvenike, rožne vence, svetinjice, podobice in tako dalje. Prenapolnjene cerkve, oblegane spovednice in polne obhajilne mize so bile sad božjega govora s Sinaja vojske. In s sinajske gore nam Bog še vedno dalje govori. Ali ljudje še vedno ne čujejo njegovega glasu in ne poslušajo njegovih opominov? Kdaj boste dali čast božjemu imenu? Kdaj bomo čuli v tej svetovni daritvi: Ite, missa est? — Med tem pa vpogibajo narodi kolena pred krvavim žrtvenikom vojske in prinašajo najboljše darove v čast božjo. „Posvečeno bodi tvoje ime“.

Pred temi oltarji, moli in daruje tudi karitas. Dočim darujejo vojskujoči se narodi v zlatih posodah šumečo kri svojih sinov, stoji karitas mirno za njimi in daruje na velikanski pateni, kot je zgodovina še ni videla, vsa dobra dela ljubezni do bližnjega mogočnemu Bogu. Kakor še nikoli ima veliko moliti in darovati pri strašnem darovanju. Vse v čast božjo! Čast božja je in ostane najsvetejši namen vse prave ljubezni. Karitas ne pozna bojnega krika in bojne parole; njena najsrčnejša želja in daritvena molitev se glasi: „Posvečeno bodi tvoje ime!“ (Dalje sledi.)

resnici pomirili. Bodite tako prijazni in spremite nas! Povabljam vas k večerji.“

Mladeničev obraz se je pooblačil in vzela svojo roko iz njene. Svetilke luč je še vedno padala na njegov obraz in lepa žena je opazila, da se obliava sramežljivosti.

„Sem dona Flavia Santini iz Milana. Moja hiša je brez madeža. Niste še nikoli slišali mojega imena? Mnogi izmed najuglednejših tega mesta bi si šteli za izredno čast, če bi jih povabila, vi pa odklonite.“

Mignila mu je z roko in rekla k staremu možu: „Pridi in sveti.“

„Oprostite! je kriknil mladi mož zmešano in sramežljivo. Sem vas razžalil? Boli me, ker vi ste ljubeznivi.“

Šel je poleg nje, njen obraz se ni izpremenil, bil je še vedno nepremičen kakor marmor, čez vso mero lep, ponosen in hladen. Tedaj je spregovorila.

„Ste slišali že kdaj moje ime?“ „Ne, Madona,“ je obupano odgovoril. „Ste mogoče iz enega teh tujih rodov, ki se je polastil te nesrečne dežele?“

„Tujka sem, toda moj rod nima nič silnega v sebi, ne tukaj kakor drugod.

Na Trški gori se je v kljub slabemu vremenu zbralo na Mali šmaren veliko romarjev. Stari ljudje ne pominjajo tacega deževja ob Mali maši in na ta praznik, ki je bil vsikdar krasen in solnčni. Cerkvena opravila so se vršila dopoldne in popoldne vsestransko prav vzpodbudno. Pri sv. maši ob 11. uri je sodeloval na koru z domačimi vrliimi pevci in pevkami kvartet Katol. rokodelskega društva iz Ljubljane, kar je slovesnost zelo povzdignilo. Dobro ubrano petje ob takšnih praznikih še posebno dobro upljava na vernike. Popoldne se je omenjeni kvartet poslovil z mično Marijino pesmico od Trške gore.

Procesija iz Novega mesta na Trško goro je šla v torek 12. septembra ob pičli udeležbi. To je starodavna običajna procesija Novomeščanov, kot zahvala, da je svojčas prenehala grozna morilka kolera. Letos je bila pa tudi prosilna procesija, da bi se nam na mogočno priprošnjo Marijino povrnilo kmalu mirni časi in da bi doseglo avstrijsko orožje častno zmago nad sovražniki.

Franjo Neubauer.

Ob ajdi in otavi.

Devojčica ti belolična, ti ajdica moja!
Kakó ti zvenijo čebelic akordi medeni?
Otavica, travica moja, sirotica draga!
Kakó te zadevajo kose napevi jekleni?

Domača ti zémlicja, ljubljenska moja edina!
Najslajši napevi so shranjeni v srcu mi zate!
Kakó jih naj pojem? - Jekleni udarci zvenijo,
le smrt se raduje, vesela je košnje bogate.

Domače in tuje novice.

Ob obletnici smrti rajne cesarice Elizabete je bila 10. t. m. ob 8. uri dopoldne v schönbrunski kapeli tiha sveta maša, katero je daroval dvorni župnik prelat dr. Seidl. Pri sv. maši je bilo Njegovo Veličanstvo cesar in člani cesarske hiše.

Deželni predsednik grof Attems je obiskal 6. septembra Litijo.

Dvornim svetnikom je imenovan predsednik c. kr. okrožnega sodišča v Novem mestu, preblagorodni g. Franc Garzarolli pl. Thurnlack.

Zlati zaslužni križec na traku hraprostne svetinje je prejel prečast. gospod Jožef Potokar, župnik v Trziču, kot visoko priznanje njegovega izredno požrtvovalnega delovanja v vojskine namene. Imenovani je prvi duhovnik na Kranjskem, ki je prejel to odlikovanje. S ponosom in pristrčno

Slučaj me je privedel sem. Moja rodovina je meščanska, roka moja pa se stega za krono. Za neko krono, ki jo podeli umetnost.“

„Ah,“ je vzkliknil mladi mož. „Umetnik biti! Vstvarjati! Vstvarjati!“ Pogledal je proti nebu in povsili glavo.

„In vi, kdo ste vi?“ je vprašala lepa žena. „Pesnik sem,“ je rekel tako tiho, da se je zgubilo v večerno tihoto. In bilo mu je žalostno in tesno pri srcu. Domislil se je vseh pesmi, ki so se mu spočele in so kakor ptiči žalostno molčali, ker ni jim bilo mogoče priti na dan iz potrtih prsi, v katerih je kluvala kakor v domovini, neznozna teža in kletev. Pesmi sovražnosti so tu odzvenele tožeče, ti tirtejski kriči in trenodiški vzkliki, radi nesreče domovine in pogina lastne rodovine, toda bili niso ne v obliki in ne v besedah, ker v borbi te dežele je onemel vsak duh in vsak živeč v tej dobi, je bil mrtev, potr in kamenitega srca, kakor ona sama.

Dona Flavia je vseeno slišala njegovo šepetanje, čeprav je bilo tiho in rekla je: „Vi ste pesnik! Tem boljše in tem lažje

čestitamo velečast. gospodu odlikovancu kot svojemu dolenskem rojaku - Zatičanu, da bi užival mnogo-mnogo zdravih let to svoje zasluženost odlikovanje!

Semiška dekanija ima svoj sestanek sodalitats v četrtek, 21. t. m. v Črnomlju. Začetek točno ob 11. uri dopoldne. Vbijo se vsi člani.

Ervin pl. Matanović, bivši poveljnik v Gradcu, je imenovan za novega vojaškega poveljnika v Sarajevu.

Začetek šolskega leta 1916/17 na novo-meški gimnaziji. Novi učenci za prvi razred se bodo vpisovali v nedeljo 17. septembra od 10. do 12. ure dopoldne. Vsprejemni izpiti se bodo vršili v ponedeljek 18. septembra od 8. do 12. ure dopoldne. Vpisovanje učencev v II. do VIII. razred se bo vršilo v torek 19. septembra od 9. do 12. ure dopoldne in sicer v V. do VIII. razred od 9. do 10. ure, v II. do IV. razred od 10. do 12. ure. Druge podrobnosti se bodo izvedele pri vpisovanju.

Dekliška šola v Novem mestu bode letos v Rometovi hiši v Skolini ulici. Vpisovanje bo 15. septembra v isti hiši od 9. do 12. ure in od 2. do 4. ure.

Deška ljudska šola v Rudolfovem bode imela tudi letos I. in II. razred v hiši g. Seidl-na (stara davkarija) in III. in IV. razred v kmetijski šoli na Grmu. Vpisovanje se vrši 14. in 15. septembra v sobi II. razreda v stari davkariji vsakokrat od 9. do 12. ure dopoldne. Začetna šolska sveta maša bo v soboto 16. septembra ob 8. uri zjutraj v frančiškanski cerkvi. Na to se prične redni šolski poduk.

Začetek šole. V dekliškem zavodu pri uršulinkah v Škofji Loki bo začetek šole v ponedeljek, dne 18. septembra. Ta dan bo ob 9. uri šolska sveta maša, nakar se prične takoj redni pouk. Gojenke naj pridejo v zavod vsaj dne 17. septembra.

Razpisana učiteljska mesta. V novomeškem okraju so do 30. sept. t. l. razpisana sledeča nadučiteljska mesta: Ambrus (2), Hinje (2), Podgrad (2), Brusnice (2) in sledeča učiteljska mesta: Ambrus (2), Gamberje (1), Žužemberk (4) dve mesti, Šmihel pri Žužemberku (1), Stopiče (3), Čatež (2). V črnomaljskem okraju nadučiteljska mesta: Črnomelj (5), Suhor (3) in učiteljska mesta: Bojanci (1), Adlešiči (1), Božjakovo (1), Talčji vrh (1), Preloka (1), Radenci (1), Črešnjevce (1), Sinji vrh (1), Zagozdac (1). — Prošnje je vlagati do 30. septembra t. l. pri c. kr. okr. šolskem svetu v Novem mestu, oziroma v Črnomlju.

Povodenj in vendar brez vode! tožijo sedaj Novomeščani. Počila je namreč nekod glavna vodovodna cev, kateri pogrešek se pa ob velikem poplavljanju in deževju pri najboljši volji ne da takoj odpraviti. Povsod stari časi nazaj! Občinstvo hodi zopet s škafi po vodo na umazano Krko.

me boste razumeli. Zelo resna zadeva je, zaradi katere hočem z vami govoriti.“

Pesnik se je čutil popolnoma pomirjenega. V tem, ko je hodil poleg lepe žene, se mu je zdela, da hodi s prijateljem. Misel na nezaslišano lopovščino, ki je pretresala pred povabljenjem done Flavije na večerjo njegovo dušo in jo vznemirila, je izginila brez sledu. Šli so brez nadaljnih pomenkov po strmih, praznih in temnih ulicah in prikazovale so se mračne konture hradčinskih samostanov, palač in cerkev. Ustavili so se pred ne preveč veliko hišo, z velikim strešnim izrastkom. Stari mož, ki je nosil svetilko, je potegnil ključ, odprl duri in so vstopili. Lesene stene z bogato rezljanimi okraski, so peljale k ednemu nadstropju. Odprla so se temna, lepo obložena vrata in prišla je starka posebno strogih potez, v črni obleki z dolgim vencem, ki ji je segal do tal. Rmene oči, okrogle kakor oči ponočnega ptiča, so se zdele, da gledajo v daljo in nekaj vidijo, kar nobeden ne vidi. V roki je držala kovinast svečnik s tremi svečami. Molče je pozdravila dono Flavijo. (Dalje sledi.)

Osebna vest. Prečast. gosp. P. Anton Avbelj, frančiškan-katehet v Novem mestu je premeščen kot katehet v Maribor.

Šolski pouk v vseh ljudskih in meščanskih šolah v novomeškem in črnomaljskem okraju se prične vsled odloka dež. šolskega sveta v soboto 16. septembra s sv. mašo. Ponavljalna šola pa se prične 16. oktobra. Vsi odloki glede opravičevanja šolskih zamud zaradi poljskega dela ostanejo pa še nadalje v veljavi.

Srčne pozdrave pošiljam iz visokih severnih italijanskih gorá vsem prijateljem in znancem iz Novega mesta poročnik Jos. Kordiš. Sem še vedno zdrav.

Razglas. Mestno županstvo naznanja, da bo oddajalo v mestni hiši „izkaznice za kavo“ v Novem mestu bivajočim in opravičenim strankam in sicer za čas od 3. septembra do 28. oktobra 1916, kakor sledi: V soboto, dne 16. septembra 1916 dopoldne:

od 9. do 10. ure za hiš. št.	1 do 60
„ 10. „ 11. „ „ „ „	61 „ 120
„ 11. „ 12. „ „ „ „	121 „ 180

popoldne:

od 3. do 4. ure za hiš. št.	181 do 240
„ 4. „ 5. „ „ „ „	241 „ 300

Prav nujna prošnja vsem tistim kmetovalcem, katerim sem podpisani v prošli spomladi kolikor toliko bučnih brezplupinastih jederc podelil, je ta-le: „Prosim, da pustite prav gotovo vse pridelane buče popolnoma dozoreti, ter da potem istotako prav gotovo vsa v istih se nahajajoča jedra pravilno za seme spravite. Tako postalo bo mogoče, prihodnje spomlad to vrsto buč že v veliki meri pridelati, ter z napravo olja iz njih pričetiti. Kako da se bo to vršiti začelo, bo pravočasno skrb podpisane, ali drugega za stvar vnetega kmetiškega namestnika.

R. Dolenc.

Sladkor za napravo petijota ali domače pijače. Z ozirom na mnogostranska vprašanja povodom tozadavnega članka v tem listu, izjavlja podpisani, da nima on z odkazovanjem sladkorja vinogradnikom nič opraviti, temveč edino c. kr. kletarski nadzornik in to je tačas g. Viktor Skubec v Celovcu. Na Kranjsko je določena le gotova množina sladkorja in to bo omejenji gospod po danih mu predpisih razdelil.

C. kr. vinarski nadzornik Skalicky.

Povodenj na Dolenjskem je dosegla vsepovsod že svoj višek. Krka in potoki so narasli vsled vednega deževja in hudih nalivov tako močno, da so preplavili bregove, polja in travnike ter spremenili doline v cela jezera, uničili poljske pridelke, razdrli mostove, ceste in ograje, odnesli seboj drevesa ter napravili sploh velikansko škodo. Koliko gorja trpijo hiše, ljudje in živina vsled povodnji, to se še sedaj ne da presoditi. Vbogi ljudje, vboga živina v itak že prežalostnih in obupnih časih!

Nesreče. Janez Meke, posestnik v Malem Podlogu pri Krškem, se je povozil in si zlomil desno nogo v stegnu. — Franc Petan, posestnik v Stranjah pri Št. Vidu, se je vrezal na koso in si prerezal kito desnega palca. — Janez Mihelčič, dninar v Kandiji, se je ponesrečil pri motorni žagi. Poškodoval si je štiri prste leve roke. Tu navedeni ponesrečenci se zdravijo v kandijski bolnici.

Ogenj je nastal 5. septembra okoli 4. ure pri posestnici Jožefi Kraševc v Jelšah, župnije Št. Peter pri Novem mestu. Pogorela je hiša in vsa gospodarska poslopja razven kozolca. Škoda je tem občutnejša, ker so zgoreli vsi do takrat spravljene poljski pridelki in še šest prašičev zraven. K sreči v nesreči se je vlila ploha, sicer bi se bil ogenj razširil še na sosednja poslopja drugih posestnikov. Isto noč so na podu meli proso in tam je tudi začelo goretiti. Kakor se govori, je bajne nastal ogenj po neprevidnosti s cigareto.

Nova javna zbirka. O priliki cesarjevega godu se priredi od 4. do 5. oktobra po celi državi javna zbirka za svoje padlih, za invalide in jetične.

Goriška slovenska gimnazija se odpre za predstoječe šolsko leto v Trstu. — Ravnotako se otvori v Trstu zaposlovani tečaj za gojenca in gojenke goriških učiteljskih.

Skupen ministrski svet je zboroval na Dunaju 9. septembra po poročilu „Kor. urada“ pod predsedstvom c. in kr. ministra za zunanje stvari. Udeležili so se ga: oba ministrska predsednika, skupni ministri, avstro-ogrski ministri gospodarskih resortov in voditelj ministrstva za notranje stvari. Posvetovali so se o gospodarskih vprašanjih, ki so v zvezi z vojsko, posebno glede na aprovizacijo. Razpravljali so o preskrbi prebivalstva in o ukrepah, ki so za to potrebni.

Vaša nevolja ni bila pravična nad tujimi patrijotičnimi vojnimi znaki, ker sedaj nočete kupiti edinega domačega oficijelnega patrijotičnega znaka s kranjskim grbom! Kranjci, posebno Dolenjci, ne zadržajmo za drugimi patrijoti! Pokažimo, da znamo ceniti domač znak s krasnim kranjskim grbom, ki je zares lično izpeljan in trpežno pozlačen ter vedno lep kinč za ženske in moške. Ob enem je pa ta znak najlepši spomin na leta svetovne vojne. Znak je vreden treh kron in bi mogel vsaj eden biti kot govoreč spomin na pomembne velike čase pri vsaki hiši. Dobiya se v Novem mestu v našem uredništvu.

Na pomoč goriškim beguncem! Primorskimi beguncem, ki prihajajo te dni skozi naše dežele, delé vojaške oblasti, deloma pa tudi vlada in v Ljubljani posebno tudi ljubljanski okrepevalni damski odbor, jedila in okrepečila. V tem oziru je za bednike dobro preskrbljeno, toda hudo je, kar se tiče obleke, saj je veliko beguncev, ki nimajo niti najpotrebnejše obleke. Predsedstvo posredovalnice za goriške begunce se obrača zato v sporazumu s c. kr. deželno vlado na prebivalstvo s prošnjo, da se spomni teh revežev in jim daruje obleke, katero je oddati na imenovani posredovalnici, Ljubljana, Dunajska cesta 28 I; le-ta bo potem razdelila obleko med begunce. Za naše drage brate gre. Odprimo jim srce v teh resnih, težkih urah in storimo zanje, kar kdo največ more. Danes meni, jutri tebi. Dobro bi bilo, da bi se tudi s prižnic naprosilo prebivalstvo, naj nujno pomaga, ker sila je velika. Naše Marijine družbe zopet na delo! Naj domoljubne žene in dekleta sestavijo odseke, katerih naloga bodi, nemudoma pobrati po hišah obleke in odeje. Prosimo, da odpošiljatelji blagohotno poravnajo tudi poštino, da se posredovalnice, ki potrebuje sredstev, ne obremeni. Tudi za vsak, najmanjši denarni dar bo posredovalnica zelo hvaležna. Za našo domovino trpé primorski begunci! Zato naj jim vsak v zaledju pomaga.

Nikljasti dvajsetvinarski novci pridejo z novim letom iz prometa. Prebivalstvo se poziva, da jih čimprej odda pri javnih vplačilih, podjetja pa naj jih ne dajejo vnovič v promet, ampak v avstro-ogrsko banko. Na Ogrskem dobijo železne krajcarje.

Umrla vojaka. V Petrozavodskij gubernij Otorejski je v ujetništvu umrl l. 1885 na Pristavi pri Leskovcu rojeni Jožef Cemič, posestnika edini sin. — V bolnici Usmiljenih bratov na Dunaju l. 1891 rojeni Alojz Žibert, kanonir iz Straže sv. Valentina. Mati stanuje na Roviščah, župnije Studeniške.

Novo poučno in zanimivo za dolge zimске večere kaj pripravno berilo je knjiga: „Kaj delajo trapisti“ ali „Brat Gabriel Giraud in njegova ustanova v Rajhenburgu“. — Dobiva se pri oo. trapistih v Rajhenburgu in po vseh knjigarnah, kakor tudi pri J. Krajec nasl. in Urban Horvat v Novem mestu. Broširana knjiga velja K 2-50 in v platno vezana K 3-50, po pošti pa po 20 vin. več. — Vsak, ki je knjigo že prečital, jo pohvali kot nenavadno lepo gledé vsebine in primernih slik, ki so natisnjene v njej. Pohitite tedaj, da si tudi vi čimpreje nabavite za mali denar lično knjigo za svojo družino in hišo!

Franjo Neubauer.

Begunci

1.

Iz dragih domov,
pred gromom topov
drhté, trepetaje
bežé na vse kraje.

Za njimi vasíce, goreče, požgane,
pred njimi daljave, nedrage, neznane.
Za njimi vsa sreča, vse sanje o njej,
pred njimi pa žalost, brez konca, brez mej!

2.

Topovi so razbéljeni,
domovi upepéljeni,
domači rod, izgnan odtod,
ne ve na tujem kam in kod.

V barake truden hodi leč,
kot legal bi med stene ječ.
Zasanja: v snu za njim drvi
sovražnik! — Zdaj ga dohiti!

Preplašen plane! Kaže dan
barake mu pretužni stan.
Svobóden je! A ta prostót
budí le žalost in bridkót.

Vojni pregled.

Italijansko bojišče. — Uradna poročila zadnjih dni javljajo, da je naše topništvo na Goriškem obstreljevalo prehode čez Sočo, pri Lokvici in več krajev v Vipavski dolini je pa sovražnik obstreljeval naše postojanke. Odbili smo popolnoma na suganski bojni črti med močnim ognjem proti Civaronu napredujoče italijanske oddelke. Na primorski bojni črti sta se nahajali pod trajnim ognjem topov gora sv. Gabrijela in prelaz Dol; na tirolski bojni črti pa naše postojanke južno od dolin Travignolo in Fleims. Ob posrečenem podjetju vzhodno od Val Morbia so ujele naše čete 55 mož. — Dne 9. septembra se uradno poroča, da se je na bojni črti med sv. Goro in morjem popoludne povečal topniški oženj. Tudi na tirolski bojni črti obstreljevali so Italijani več odsekov brezuspešno. Zavrnilo smo sovražne patrulje in oddelke, kateri so skušali na več mestih prodirati. Pri Nabrežini metalo je sovražno letalo brezuspešno bombe. — Po uradnem poročilu 10. t. m. sta bila pod silnejšim sovražnim ognjem na primorski bojni črti kraška visoka planota in tolminsko območje. Na posameznih odsekih bojne črte traja dalje živahno delovanje topništva in patrulj. Naše čete so severno od doline Travignolo porušile neko sovražno naprej potisnjeno kritje in zadale, ne da bi same izgubile le enega moža, Italijanom znatne izgube. Kakor se 11. t. m. uradno poroča, so Italijani na bojni črti mej Adizo in dolino Astach povečali svoje delovanje. Naše višinske postojanke v tem odseku stale so 10. t. m. pod ljutim sovražnim topniškim in ognjem z minami. Odbili smo v odseku Monte Spil-Monte Desto sunek več italijanskih bataljonov. Na Pasubio udril je sovražnik na dveh mestih v našo črto; s protinapadi vrgli smo ga takoj zopet iz njih. 68 ujetnikov ostalo je v naših rokah. Tudi na Monte Majo izjavil se je neki sovražni napad. Na ostali bojni črti gjozapadno se je v več odsekih po največ zmerno nadaljeval topniški oženj.

Rusko bojišče. — Napadi Rusov proti našim postojankam na črti Dorna Watra-Fundul-Moldovi-Capul se, kakor poročajo listi 9. t. m. nadaljujejo. Sovražnik se je 8. t. m. zamanj trudil priboriti si zopet 6. t. m. mu odvzete višine pri Schipothu. Samo v bližini Capula posrečilo se mu je, se polastiti nekaterih jarkov, ne da bi bil s tem dosedaj dosegel imena vreden uspeh. Na vzhodnogališki bojni črti ponovili so Rusi zopet brezuspešno svoje ljute napade pri Haliču. Dalje severno, pri Brzezany, kjer drže turške čete postojanke, so bili Rusi ob napadu nanje težko poraženi. Turške divizije priborile so si na tem s krvo prepojenem ozemlju zopet nove lavore k zmagam njihove slavepolne preteklosti. — 9. t. m. poroča vojni poročevalec: Rumunske čete v jugozahodu sedmograške bojne črte pritiskajo dalje. Njih pohodu na obeh straneh ceste pri Petroseny v komitatu Hatszeg uprle so se 8. t. m. avstrijske prednje čete. Rumunske kolone, ki so napredovale proti severu zapodile so naše čete

štiri kilometre preko njih prvotne črte nazaj; šele ko je sovražnik s pritegnitvijo večjih moči jel napadati in da ne izpostavimo naših slabotnih prednjih čet grozeči obkolitvi po močnejšem napadu v desnem boku, prepustili smo priborjeno ozemlje zopet sovražniku. V okraju Csik preprečil je naš topniški oženj nadaljnje napredovanje Rumunov iz prostora Csik-Szereda proti gorovju Hargita. — Po uradnem poročilu dne 11. t. m. izjavili so se ruski napadi severno Bistriške doline in pri Rafailovi. Ob spodnjem Stohodu ponovil je sovražnik svoje ljute napade, katere smo z zapiralnim topniškim ognjem ali pa pred našimi jarki preprečili.

Zahodno bojišče. — Po stidnevni bitki ob Sommi so se pričele na večjem delu bojne črte zopet topniški boji, angleška pehota ostala je popolnoma, francoska pa po večini v svojih postojankah. To se je smelo pri po stidnevni bitki izmučenemu moštvu pričakovati. V nadomestilo obstreljevalo je topništvo močno postojanke ob Flanderskem obrežju in zaledje Lens je obiskalo nič manj kot deset letalnih skupin z metanjem bomb. Pri gozdu Foureaux poskuša sovražnik z naprej potisnjenimi saperji napredovati, mej tem ko so se vršili manjši boji ob gozdu Delville z ročnimi granatami. Južno Somme podvzeli so Francozi nekaj manjših sunkov; pri katerih so samo zahodno Berny nekoliko napredovali. Pri Chilly vrgli so Nemci v postojanko vdrlega sovražnika zopet iz postojanke. Pri tem so ujeli Nemci nad 400 sovražnikov in zaplenili dve strojni puški. — Velikemu angleškemu napadu dne 9. t. m. sledili so, kakor se uradno 11. t. m. poroča, omejeni a krepki sunki sovražnika ob cesti Pozieres-Le Sars in proti odseku Ginchy-Combles; bili so odbiti. Okolu Ginchy in južnozahodno od tam vneli so se 10. t. m. zjutraj novi boji. Pri Longueval in ob gozdu pri Leuze ostali so v prejšnjih bojih nekateri naprej potisnjeni jarki v rokah sovražnika. Pri Belloy in Vermandovillers napadli so Francozi južno Somme brez vsakega uspeha. Nemci so si priborili posamezne 8. t. m. po sovražniku zasedene hiše v Berny nazaj in ujeli 50 sovražnikov.

Balkansko bojišče. — Mej tem, ko se v položaju pri Spodnji Vojuši zadnje dni pri naši bojni črti ni nič izpremenilo, javlja bolgarsko uradno poročilo 10. t. m., da vlada ob Donavi mir. V Dobrudži Bolgari brez presledka vrlo dobro in z uspehom napredujejo. Rumuni tepeni in demoralizirani v neredu bežé. Pod pritiskom bolgarskih čet izpraznili so Rumuni vže pred davnim utrjeno mostišče Silistrije. Bolgarske čete zasedle so istega 9. t. m. brez boja. Mej prodiranjem proti Silistriji so bolgarske konjeniške patrulje našle pri Arabadzilaru štiri težke 15 cm topove, katere je sovražnik v okraju Sarsanlar po boju 6. t. m. tam pustil. Na obrežju vlada mir. — Na celi macedonski bojni črti slab topniški oženj, mestoma oženj s puškami in boji patrulj. Južno od Ostrovskega jezera je neki cuavski polk, ojačen z dvema baterijama, poskušal prodirati, a je vsled protinapada bolgarskih čet bežal v neredu, popustivši na bojišču približno 300 mrtvih, veliko pušk, telečnjakov in drugega vojnega blaga.

Razna bojišča. — Turško uradno poročilo 10. t. m. javlja, da so Turki na iraški bojni črti mej tem, ko so potisnili sovražnika nazaj, zasedli južno od Derbenta na perzijski meji ležeče višine. Na desnem boku kavkaške bojne črte podvzeli so Rusi 8. t. m. v odseku Agnot po ljuti topniški predpripravi ponovne napade, kateri so bili vsi odbiti. Sovražnika, ki je zasedel neki del višine 2113 m in se hotel tam ustaliti, vrgli so Turki s protinapadom nazaj in zasedli zopet vse prejšnje postojanke. V noči od 8. na 9. in 9. t. m. napadli so Rusi v odseku Agnot okolu dve diviziji močni in posrečilo se jim je, se v nekem delu turških postojank se ustaliti; a s protinapadom turških čet bili so popolnoma zmedeni in v neredu vrženi iz njih. Turki so obdržali vse njih postojanke v svoji posesti. V teh bojih so se turške čete nepopisno hrabro borile. V sredini in na levem krilu vršili so se manjši spopadi in sicer uspešno za turške čete.

Na morju. — Iz Berolina, 9. septembra javlja Wolff, da je neki nemški podmorski čoln obstreljeval mesto in pristaniške naprave Mangalio ob Črnem morju. — Iz Berna, 9. sept. (K. ur.) „Bund“ javlja: „Ruski Invalid“ poroča, da se je med viharjem potopila pri Hokkaido japonska križarka „Kasagi“. Posadka potopljene ladje je štela 400 mož. — Po poročilu iz Londona, 9. sept. (K. ur.) je potopljen švedski parnik „Kameno“ iz Stockholma. Moštvo so rešili. Potopil se je tudi norveški parnik „Pronzo“. — Iz New Yorka se poroča, da bodo vozile transportne vojne ladje Združenih držav ameriško pošto v Manilo in na Kitajsko in nemško pošto I. razreda. To se je ukrenilo z ozirom na cenzuro.

Naročajte „Dolenjske Novice!“

Razvedrilo.

Filologija. „Kdo bi si mislil, da so Bulgari takšni jezikoslovci!“ — „Kako to?“ — „No, ker so tako hitro predstavili Francoze in Angleže na Grško!“

Patrijotično. V upravnistvu pri sprejemu naznanila: „Kaj naznaniti želite, da ste dobili čvrste trojčke v sedajnem vojnem času? ... Ta inserat sprejemem brezplačno!“

Premišljevanje. „Delo je dobra stvar; toda kdor jo je iznajdel, bi si jo moral dati zavarovati, ... da bi mu je nihče ne vzel!“

Previdnost. Pri obisku: „Zakaj pa so danes pri vas vsi otroci k posteljam privezani?“ — Gospodinja: „Moj mož se brije!“

Slepa ljubezen. „Ali te danes tvoja nevesta ni spoznala, da si vso noč krogal?“ — „Kaj še! Ona je bila cló zeló začudena, da sem ravno danes tako sanjavo izgledal!“

Vzrok. Mama: „Ti mali umazanec! Tonček, kako pa izgledaš! Poglej se v ogledalo, ves si umazan, še clo po obrazu!“ — Šolarček samozavestno: „Že verjamem, mama; moraš pa tudi vedeti, da smo imeli danes lepopisje!“

Značilno. Gospodinja: „Kaj tacega se mi še ni pripetilo! Dala sem beraču krožnik juhe in ta vzame iz žepa Maggijev izvleček in si ž njim zboljša juho!“

Prijateljici. „Ali ne vidiš, Marica, kako me oni gospod opazuje?“ — Modra Marica jej urno odgovori: „Ne bodi domišljava, Lina, to je samo moč navade, ker oni gospod je vojaški zdravnik!“

Očitajoče vprašanje: Prijatelj sreča prijatelja na sprehodu ž njegovo ravnokar poročeno gospo, stopi k njemu ter ga zaplivo vpraša na ušesa: „Ivan, kako si zamogel poročiti to žensko, ki je šantava, škilasta, stara, majhna, suha in gotovo tudi sitna?“ — „Tone, le na glas govori, saj je tudi gluha!“

Novi davki.

Vojska stane vsako državo veliko denarja. V štirih vojnih posojilih je naša avstrijska država najela okoli 13 in pol milijarde kron, za katere potrebuje obresti za plačevanje okroglo 750 milijonov kron. V kratkem času bode razpisano peto vojno posojilo, za katero bo tudi potrebno poskrbeti za obresti. Za plačilo vojnih posojil bomo poskrbeli po vojni, toda obresti zanje je treba najti že sedaj. Lansko in letošnje leto je vlada s cesarsko naredbo zvišala pristojbine dedščin in daritev, davek na žganje, cene tobaka, sodne in zavarovalne pristojbine. Ti poviški ji nosijo letno okoli 100 milijonov kron. Novih 50 milijonov misli dobiti iz ravnokar podržavljenega in povišanega davka na pivo. Za ostalih približno 600 milijonov kron obresti za vojna posojila moramo priti do novih virov. Dne 28. avgusta je izšla cesarska naredba, ki določa vojne pribitke ali doklade skoro na vse cesarske davke. Vojne doklade ali novi davki so se naložili: na dohodninski, pridobninski in zemljiški davek. Upelje se z novo naredbo še tudi cela vrsta drugih novih davkov ter se zvišajo razne druge pristojbine.

Doklada na dohodninski davek in na posebni pridobninski davek se bo uravnala po davčni možnosti obdačene osebe. Pri dohodninskem davku bodo proste novih doklad oseb, ki imajo manj dohodkov kakor 3000 K. Pri 3000 K dohodkov znaša doklada 15% in narašča stopnjevaje po 5% do višine 70%. 70% znašajo doklade pri dohodkih več kot 64.000 do 76% K; 30% pri 10.000 do 14%; 50% pri 32.000 do 40.000 K. Od 70% naprej se poviša doklada stopnjevaje po 10% in doseže pri dohodkih nad 140.000 do 200.000 kron 100%. Pri dohodkih nad 200.000 K pa znaša doklada 120%.

Doklada na posebni pridobninski davek je stopnjevaje vedno večja, dokler ne doseže popolnega zneska navadnega (dosedanjega) davka. Pridobninske družbe,

katerih naložena glavica se povprečno obrestuje z več kakor 6%, se bodo obdačile z rentabilitetno (donosno) doklado, ki bo znašala z ozirom na višino dohodkov 30 do 80%. Pri splošnem pridobninskem davku se bodo davkoplačevalci 3. in 4. razreda nanovo obdačili s 60%, 1. in 2. razreda pa s 100%.

Doklada na zemljiški, rentni davek ter davek na tantijeme (na deleže dohodkov) se bo uredila na proporcni način. Na zemljiški davek se bo naložilo 80% doklad, na rentni davek in davek na tantijeme 100%. Te doklade pa so pridržane samo državi in se ne smejo nalagati še posebej doklade avtonomnih korporacij (na pr. dežele).

Posebni plačilni nalogi se bodo izdajali le za rentabilitetno doklado. Druge vojne doklade bodo označene v plačilnih nalogih rednih davkov. Za leto 1916 velja izjema, da si bodo morali davkoplačevalci sami izračunati, koliko znaša doklada za to leto, v kolikor se je redni davek za 1916 že odmeril. V to bodo pozvani s posebnim razglasom. Vplačalo se bo lahko potom poštne hranilnice. Od leta 1917 se bodo vojne doklade plačevale v istih rokih kot drugi davki, za leto 1917 se bodo pa izdali posebni plačilni roki.

Cesarska naredba določa tudi, da se zvišajo pristojbine kolkov in neposrednih pristojbin. Izvzete so od zvišanja pristojbine, ki so bile lani nanovo urejene; to so doklade na dedščine in darila, sodnijske pristojbine in zavarovalne pristojbine. Računi pod 20 K so bili dosedaj pristojbine prosti, zanaprej ne več. Te doklade bodo dale državi kakih 70 milijonov K. Cesarska odredba stopi v veljavo 1. oktobra 1916. Cesarska naredba določa še davčne doklade na štave pri konjskih dirkah in drugih športnih prireditvah. Doklada na davek za vžigalice bo znašala 2 vinarja od navadne skatljice vžigalic, v kateri je 60 nežvepljenih ali 90 žvepljenih vžigalic. Da tovarnarji in prodajalci ne bodo mogli novih zaklad izrabljati za neopravičeno zvišanje cen vžigalicam, je s cesarsko naredbo določena tudi najvišja cena za trgovino na debelo in na drobno. Obdačeni bodo tudi nadomestki za vžigalice in sicer po teži. Doklada na vžigalice stopi v veljavo dne 18. septembra t. l. V prostem prometu se ta dan nahajajoče vžigalice se bodo pozneje obdačile in morajo zato posestniki svoje zaloge do najpozneje 21. septembra t. l. naznaniti. Naznaniti so pa dolžni svoje zaloge le posestniki, katerih naknadni davek znaša več kot 10 K. Ta davek bo donal državi 12 do 15 milijonov na leto.

Deželno knežji fevdi v šentruperški župniji.

Spisal Ivan Stoklasa.

V obsežni župniji šentruperški so delili prve fevde oglejski patrijarhi, ki so bili že početkom srednjega veka cerkveni in deželni gospodarji skoraj cele Kranjske. Utemeljivši župnijo šentruperško so poskrbeli tudi za tamošnje duhovščino ter jej poklonili znatna posestva na uživanje. Tudi najstarejši poznati posvetni posestniki v šentruperškem kraju, grofi Seliški in ob enem markgrofi Savinjski, so darovali šentruperški cerkvi mnogo nadarbin, posebno še zadnja posestnica Škrljevega, blažena Hema. Večidel svojega premoženja pa je zapustila nunskeemu samostanu v Krki na Koroškem, a ko je bil le-ta odstranjen, je dobila novoutemeljena škofija krška (l. 1072) vsa ta posestva. Poleg krškega škofa pa so imeli v šentruperški župniji svoje fevde tudi še brižinski škof, potem samostani kostanjeviški, pleterski in velesovski. Najmogočnejši vlastelini v šentruperški župniji so bili koncem srednjega veka Celjski in Turjačani. Posestva Celjskih so dobili po njihovem odmretju (l. 1456) deželni knezi habsburški; posestva Turjaških pa so prišla okoli leta 1600 v roke drugim vlastelinom šent-

rupeškega kraja. Glavna vlastelinstva v šentruperški župniji so ostala od tega časa: župnijsko, škrljevsko, rakovniško, dobsko, zagoriško, krško, a svoje podložne so imeli v tej župniji tudi še Mokronog, Kleveyž, Turen, Boštanj, Radeče, Mirna, Kliviš, Češence, Čretež, Zbure in še nekoliko drugih posvetnih in cerkvenih gospodarjev. Vladajočim deželnim knezom habsburškim pa so ostali v šentruperški župniji po patentu cesarice Marije Terezije z dne 7. decembra leta 1776 sledeči fevdi:

Na Dobu (Aich zu) pet kmetij; na obeh Jesenicah (Bartadrob zu beyden) dva dela prejske in prosene desetine; v Dobravah (Dobraue zu) od treh kmetij dva dela prosene desetine; v Dragi na hribu (Drag an Berg) dva dela prosene desetine; v Suhí gori (Dürenberg in) dva dela gorščine in vinske desetine; v Borštu v dolini Hine (Forst zu = in Vichnersthal) dvorec, dva grunta, dva domca; na Brodu v Longerjih¹⁾ (Furt an = in langem) dva dela prejske in prosene desetine; pri Brodu (Furt bey den) najgornji mlin (zdaj Skedlov), in en dvorec; v Selih (Geschiess zu) dva dela prejske in prosene desetine; Škrljevo (Grailau) dvorec in plemiški grad; v vasi Škrljevo (Grailau in Dorf) pet kmetij in en domec; v Škrljevem (Grailau zu) dva dela prosene desetine; Škrljevo pod potom (Grailau unter dem Weg) dva dela desetine od vsega; v Ovsenem (Haberberg in) polovica gorščine; Dolenje Jelenje (Hierschfeld zu nieder) pet kmetij; v Jelševcu (Jeschouez zu) dve kmetiji; na Kiju (Keil an) štiri kmetije; v Glavišu (Kolben zu) štiri kmetije; v Glaviših (Kolben in den) dva dela vinske desetine; na Kepi (Köppa zu) ena kmetija; Rakovnik grad (Kroissenbach Schloss) s posestvi, dobri in davščinami itd.; Osredek (Ossredek) ena kmetija; na Ostrežu (Ostress zu) tri kmetije in od tega dva dela vinske in žitne desetine; na Pužmanci (Possenz zu) dva dela prejske in prosene desetine; v Prelesji (Prelessje zu) desetina od dveh kmetij; proštova pristava (morda v Kroharjih) (Pröbst) dve kmetiji, dva dela desetine; na Brezju (Pürk zu) dva dela prejske in prosene desetine; na Bregu (Rain an) dva dela prosene desetine; v Rakovkih (Rakonik in) dvanajst veder gorščine in dva dela vinske desetine; v vasi Repiču (Repitsch in Dorf) štiri kmetije; v Govej-dolu (Rinderthal zu) tri kmetije; v župniji Št. Rupert pri Mokronogu (Ruprecht St. = in der Pfarr bey Nassenfuss) tretina prosene desetine; v Št. Rupertu šentruperške župnije (Ruprecht zu St. Ruprechtspfarr) devet kmetij, dva dela prosene desetine; Zagorica (Sagoriz zu) en dvorec in pet kmetij; na Zagradu (Zagrüz zu) tri kmetije, dva dela prosene desetine; v Zaloki (Sallog zu) ena kmetija; v Kovačevem hribu (Schmiz in Berg) dva dela vinske desetine; na Svinskem (Schweinsberg zu) ena kmetija; v Škovcu v celi gorici (Sichouiz in ganzen Berg) dva dela vinske desetine; v Kamnju (Stain zu) dva dela prejske in prosene desetine; na Strmecu (Strmec zu) dve kmetiji; Gorenje Svinsko (Suinska ober) 3½ kmetije; na Gorenjem Svinskem (Swinsko zu ober) šest kmetij in en mlin; pri Dolu na hribu (Thal bey den an Berg) štiri kmetije; v dolini Hine v Borštu (Vichnar Thal zu = zu Forst) dve kmetiji in dva domca; Kot (Winkl) plemiški dvorec z vsemi posestvi; na Ukenbergu (Wolkenburg zu) dva dela prejske in prosene desetine; na Ukenbergu (gorici) (Wolkenburg in den) dva dela vinske desetine.

¹⁾ Vas Brod stoji na potoku, ki ga obdaja Bistrica Derečinka in staro korito Bistrice. Ljudstvo govori: njiva, travnik v Longerjih.

Raznotero.

Novo vrste prevara. V neko gostilno v Trstu je prišel mlad mož in naročil 15 litrov vina, ki naj se mu prinese domov. A ker ima le bankovec za 100 kron, naj prinese z vinom vred tudi drobiža seboj, da mu dá nazaj iz bankovca. Gostilničar je kmalu

poslal vino in drobiž. Sel je srečal naročnika že na stopnicah. „Nisem mogel več čakati“, je dejal ter se ozrl kvišku; sklonjen preko stopnic je zaklical: „Ivana, vino nesi gor v tretje nadstropje, bankovec sem pustil gori, a drobiž daj kar meni!“ Deček je izročil 70 kron, potem pa sopihal v tretje nadstropje po strmih stopnicah, dočim je oni naglo stekel nizdolu. V tretjem nadstropju seveda ni bilo nikogar z bankovcem, ki bi bil dal naročiti vino.

Nalivi in povodnji. Po vročini in veliki suši je nastalo naenkrat močno deževje in hude nevihte. Listi prinašajo od vseh krajev obupna poročila o velikih nesrečah, škodah pri ljudeh in živini, doma in na polju, ki jih provzročujejo povodnji.

Zahvala.

Za vsestransko izkazano toplo sočutje ob smrti gospoda odvetnika

dr. Karla Slanc-a

se najiskrenejše zahvaljujejo

globoko žalujoči ostali.

Uradne vesti.

Svarilo! Občinstvo se z ozirom na „Svarilo“ c. in kr. armadnega višjega poveljstva z dne 16. febr. 1916, k st. op. št. 8928, znova najnujnejše svari, dajati pobeglim ujetnikom prenočišče in hrano ali jim sicer na katerikoli način iti na roko, ker se vsako vedoma storjeno podpiranje vbeglih vojnih ujetnikov po § 327 voj. zak. zasleduje po naglem sodu kot hudodelstvo proti vojni moči države in kaznuje po določbah naglega sode s smrtjo na vislicah.

Določitev prodajnih cen za nadrobni promet s sočivjem. V delni izpremenci oziroma izpolnitvi dež. predsedništva z dne 21. julija 1916, dež. zak. št. 33, se določijo za nadrobni promet s sočivjem naslednje prodajne cene za en kilogram in sicer: fižol 86 vinarjev, naluščen grah 86 vin., oluščen grah 1 K 24 vin. Ta ukaz je v moči z dne 5. septembra 1916.

Brezmesni dnevi na Kranjskem. — Kranjska deželna vlada je vsled ministrskega ukaza odredila: Prodaja mesa, surovega ali pripravljene (kuhanega, pečene, prekajenega, nasoljenega itd.), oddaja mesa in jedil, ki so docela ali deloma iz mesa, je vobče prepovedana v ponedeljek, sredo in petek vsakega tedna, vendar je v sredo dovoljena prodaja in oddaja ovčjega mesa. Z enako izjemo se tudi v zasebnih gospodarstvih (gospodinjstvih) ob spredaj navedenih dnevih ne smejo uživati meso in jedila, ki so docela ali deloma iz mesa. Ta ukaz dobi moč z dnem razglasitve. — C. kr. dež. predsednik: Henrik grof Attems.

Češplje. Ministrstvo je določilo kot najvišjo ceno 100 kg svežih češpelj 18 K, za namizne češplje pa 24 K.

Loterijske številke.

Gradec, 30. avgusta 44 70 2 35 88
Trst, 6. septembra 82 4 69 85 43

Želi se kupiti
dva komata

dobro ohranjena, za težko vožnjo. — Ponudbe na upravnistvo „Dol. Novic.“